

RONDON STANIASTATE

WANDELEN LANGS CULTUREEL ERFGOED, MONUMENTALE BOMEN EN MOOIE NATUUR.
ROUTE 5 km



Rondon Staniastate ligt een park met prachtige beuken, treurbeuken, oude solitaire eiken en linden. Ook de oudst bekende eik van Fryslân bevindt zich in dit park. Vanuit het park betreden we het coulissenlandschap van de Trynwâlden en komen we door de bossen van Grikelân en Turkije.

Rondom Staniastate

Wandelen langs cultureel erfgoed, monumentale bomen en mooie natuur.



Rondom Staniastate

Hoe kom ik bij het startpunt?

Parkeerplaats Staniastate, Rengersweg 98b, 9062 EJ Oentsjerk



Rondom Staniaestate

5 km

1

Start



Start vanaf de parkeerplaats

Vanaf de parkeerplaats lopen we een klein stukje terug om rechtsaf een wandelpad in te slaan. Langs dit pad staan diverse planten en struiken waaronder de prachtframboos. De prachtframboos staat vaker in parken en buitenplaatsen. Hij is afkomstig uit Noord Amerika en bloeit van maart-mei.

2

Plattegrond

Over de Roodbaard tuin

Staatsbosbeheer is sinds 1960 eigenaar van het park, dat in 1821 aangelegd werd onder leiding van Lucas Pieters Roodbaard. Hij vormde de oorspronkelijk formele tuin om tot een tuin in de Engelse landschapsstijl. Op de plattegrond is de aanleg in de stijl van Roodbaard goed zichtbaar.



Het is een samenstelling van zichtlijnen met slingerpaadjes met onverwachte doorkijkjes, bruggetjes, heuveltjes en vijvers. Het park is door Staatsbosbeheer gerestaureerd en wordt sindsdien goed onderhouden in de stijl van Roodbaard. Het bord met de plattegrond is verdwenen, maar de foto is er nog.

We slaan zo meteen linksaf op weg naar de driepuntsbrug. We passeren dan een tulpenboom die in mei erg mooi bloeit. Let ook eens op het blad: het heeft een bijzondere vorm. De tulpenboom is een populaire parkboom vanwege de grote bloemen en decoratieve bladeren.



Belvédère

Driepuntsbrug: echt Roodbaard

Staniastate was in 1821 een van de eerste ontwerpen van Roodbaard voor een buitenplaats. Bij de ingang verbond hij de vijver met de ringsloot waarover de driepuntsbrug waar wij nu op staan werd geslagen. Staatsbosbeheer herstelde in 2012 deze bijzondere Bélvédère (uitkijkheuvel) met driepuntsbrug.



Lucas Pieters Roodbaard leefde van 1782-1851. Hij werd geboren in Assen als zoon van een tuinknecht. Hij leerde veel van de hoveniers waar zijn vader voor werkte. Hij werd zelf hovenier in Groningen op een buitenplaats in Helpman. Zijn baas merkte zijn tekentalent op en stuurde hem naar school.

Roodbaard werkte eerst een aantal jaren als portrettekenaar. Vanaf 1819 begon hij als tuinontwerper. Het werk van Roodbaard is 'romantisch'. Na de rechthoekige vormen, die tot die tijd gangbaar waren koos hij voor ronde vormen, slingerpaadjes en houten bruggetjes, waaronder driepuntsbruggen.

Poppestenen



Zwerfkeien met folklore

Na de brug staan de Poppestenen. Dit zijn grote zwerfkeien die een rol speelden in de folklore. Er werd gedacht dat vrouwen die een tijdje op zo'n steen zaten sneller zwanger zouden raken. In dit deel van het park is in het voorjaar stinzenflora te vinden.



Eiken en beuken



Oudste eik van Fryslân

In het park staan prachtige beuken en treurbeuken en oude solitaire eiken en linden. Ook de oudste bekende eik van Friesland staat op de State. Het is niet precies bekend hoe oud hij is, maar in ieder geval ouder van 300 jaar.

Het vermoeden is dat deze eik er al stond toen Knoop in 1738 de formele tuin aanlegde. Roodbaard maakte in zijn

ontwerpen graag gebruik van oude monumentale bomen. De oudste eik is een zomereik en de omtrek is 4,44 meter. De rode beuk heeft een omtrek van 4,92 meter.

Staniastate



Het landhuis Staniastate

Staniastate maakt net als Heemstrastate en de Klinze deel uit van de buitenplaatsen van Trynwâlden. De state is genoemd naar de stichter Jeppe Gerckes van Stania. In de zestiende eeuw verwierf hij in 1528 door zijn huwelijk met Margaretha Taeckes van Heemstra de grond ten noorden van Oentsjerk.

Na hun overlijden kwam de State ruim twee eeuwen in eigendom van de familie

Heemstra. In 1738 legde J.H. Knoop een formele tuin aan. Na een brand die het pand in 1813 volledig vernielde, werd in 1843 deze state gebouwd voor Theodorus Marius Theresius Looxma, steenrijk door zijn olieslagerij.

Mossen

Enkele mossen

In het park is veel mos te vinden. Door de vele beuken en zware bomen groeien er maar weinig bloemen. We zien hier het Fraai haarmos - donkergroene pollen of zoden en het Gewoon sterrenmos - kussentjes of zoden op vochtige zure grond, vooral op boomvoeten en boswallen.





Labyrint en eendengrot

Op weg naar de eendengrot

De achtertuin heeft de vorm van een labyrint. We lopen eerst de buitenste ronde langs de eendengrot, gaan een bruggetje over tot we het monumentale achterhek zien. We lopen om een open gedeelte heen, een soort weiland. Daarna gaan we nog een bruggetje over en komen weer dichtbij het huis.



De eendengrot is van rond 1890. Deze staat ook op de monumentenlijst, evenals de zandstenen vaas in de voortuin, de bruggen en het hek aan de achterkant. De varens langs dit pad zijn brede stekelvarens. De eendengrot is begroeid met muurleeuwebek.



9

Monumentaal hek

Het monumentale hek

Het hek is monumentaal. Het hek zit op slot, dus we kunnen hier niet het park uit om door het coulissen landschap verder te wandelen. Door het hek heen hebben we daar wel mooi zicht op.



10

Zichtlijn vijver



Uitkijken over de vijver

We hebben nu de buitenste ring van het labyrint gehad: we zijn om een open gedeelte heen gelopen, een soort weiland. Na deze vijver kunnen we verder gaan in de binnenste ring van het labyrint. We lopen eerst naar de rand van de vijver om te genieten van de zichtlijnen over het water.

Als je om de vijver heen bent kun je nog een hele slinger maken, maar je kunt de route

ook korter maken door linksaf te slaan naar het huis.. Als je over de metalen brug bent gelopen gaat deze route rechtsaf de binnenste ring in. Je loopt ook hier weer om een grasveld heen.

11

Zichtlijn de tuin in

Zichtlijn vanaf het huis

De lange zichtlijn vanaf dit punt naar achteren toe is typerend voor de tuinaanleg van Lucas Roodbaard. Zijn ontwerpen worden gekenmerkt door veel labyrintachtige kronkels, maar doorkijkjes als dit horen er ook bij.



12

Het park uit



De Rode Singel in

We verlaten het park door de zijuitgang. Loop eerst even naar links, want je kunt hier niet rechtsaf omdat het hek op slot zit. Rechts zie je boomstobben waar wellicht de witte bultzwam op zit. Als je buiten het park bent, sla je rechtsaf de Rode Singel in.

13

Coulissenlandschap

Coulissen met stinzenflora

Tussen de bosstroken bevinden zich weilanden met daartussen boomsingels die het coulissenlandschap van de Trynwâlden typeren. In de bermen vind je hier in het voorjaar stinzenflora zoals daslook en lelietje-van-dalen.



Grikelân en Turkije

De bossen Grikelân en Turkije

Als je naar links kijkt zie je de achteringang van een natuurgebied van It Fryske Gea: Grikelân en Turkije. Vanwaar deze namen? De familie Van Sminia vond dit toepasselijke namen voor de bosjes. Zij hebben ze laten aanleggen met de opbrengst van Griekse en Turkse staatsobligaties.”



Oorspronkelijk waren de bosjes van Grikelân en Turkije gepland voor het hakhout. De hakhoutbosjes brachten vroeger geld op door het oogsten van hakhout dat gebruikt werd in houtkachels of in ovens van bakkerijen. De bast en de schors van de eiken waren van belang voor de leerlooierij.

Elke tien tot twaalf jaar werden in mei en juni de takken gehakt. Door de sterke sapstroom in die maanden liet de bast gemakkelijker los. De bast werd van de stammen losgeklopt en afgeschild. Vervolgens werd deze gedroogd in schuren of buiten in de wind.

De fijngemalen bast, de zogenaamde ‘run’ was het eindproduct en werd in de leerlooierij gebruikt om het leer te verduurzamen. Met één hectare hakhout konden ongeveer veertien huiden worden gelooid.



Tuinmanswoning

Langs de tuinmanswoning

De entree (in dit geval de uitgang) van Grikelân en Turkije ligt direct naast de markante woning van de voormalige tuinman van Staniastate, het 'Bosk-ein'. Dit mooie pand is te zien aan je rechterhand. We slaan af naar links om terug te lopen naar Staniastate. Daarna linksaf naar de parkeerplaats.

